

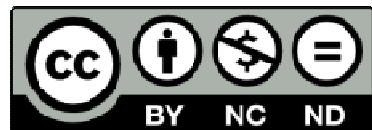
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γραμματισμός

Ενότητα 4: Προσεγγίσεις του Γραμματισμού II

Γαλαντόμος Ιωάννης

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Προσεγγίσεις του Γραμματισμού (II)

Διάλεξη 4

Η κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση

- Η κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση δίνει έμφαση στην πολιτισμική διάσταση του γραμματισμού.
- Κοινωνιοπολιτισμικός γραμματισμός είναι η ικανότητα του ατόμου να εξάγει το κατάλληλο πολιτισμικό νόημα καθώς διαβάζει.
- Θεωρητικά το άτομο μπορεί να είναι λειτουργικά εγγράμματο, αλλά πολιτισμικά αναλφάβητο.

- Κατά την ανάγνωση και τη γραφή δεν κουβαλάμε μονάχα την προηγούμενη εμπειρία, αλλά και τις αξίες και τις πεπτοιθήσεις που μας βοηθούν να εξάγουμε κάποιο νόημα από όσα διαβάζουμε για να δώσουμε νόημα σε όσα γράφουμε.
- Η ανάγνωση και η γραφή αποτελούν πράξεις δόμησης από το άτομο.

- Η πολιτισμική κληρονομιά ανακαλύπτεται και εσωτερικεύεται στην ανάγνωση.
- Παρά το γεγονός ότι η ανάγνωση και η γραφή διαθέτουν ορισμένες εμφανείς δεξιότητες που μπορούν να εξεταστούν, υπάρχει και μια πιο συγκεκριμένη δραστηριότητα επεξεργασίας πληροφοριών, η οποία εξασφαλίζει την πολιτισμοποίηση.

- Για κάποιους ανθρώπους, ο πολιτισμικός γραμματισμός μπορεί να οδηγήσει στην αφομοίωση και την ένταξη.
- Γι' αυτό και οι οπαδοί της αφομοίωσης μπορεί να υπερασπιστούν τον κοινό γραμματισμό για όλους ώστε να εξασφαλιστεί η αφομοίωση των μειονοτικών ομάδων στην ευρύτερη κοινωνία.

- Ο κοινωνικός και πολιτισμικός χαρακτήρας του γραμματισμού συνδέεται με τον γραμματισμό στη μητρική γλώσσα.
- Η ανάγνωση και η γραφή μαθαίνονται πάρα πολύ εύκολα και αποτελεσματικά στη μητρική γλώσσα.
- Το πολιτισμικό επιχείρημα είναι ο γραμματισμός στη μητρική γλώσσα παρέχει πρόσβαση στον πλούτο της τοπικής και εθνοτικής κληρονομιάς που περιέχεται στη λογοτεχνία.

- Ο γραμματισμός στη μητρική γλώσσα αν και συχνά προσφέρει πολιτισμικά επιχειρήματα, εντούτοις δεν στερείται προβλημάτων.
- Κάποιες μειονοτικές γλώσσες δεν διαθέτουν αλφάβητο, γραμματική, βιβλία και εκπαιδευτικούς.
- Όπου υπάρχει μεγάλη ποικιλία από γλωσσικές κουλτούρες στην ίδια περιοχή, μπορεί να υπάρχει υποστήριξη για τοπικούς γραμματισμούς.

- Ο τοπικός γραμματισμός ως πρακτική ταυτίζεται με την κουλτούρα του τόπου και ως εκ τούτου διαφοροποιείται από την εθνική κουλτούρα.
- Αυτός ο τοπικός γραμματισμός μπορεί να λησμονείται από τις διεθνείς και εθνικές καμπάνιες για τον γραμματισμό ή μπορεί να υπάρχουν εντάσεις ανάμεσα στην τοπική και στην εθνική/διεθνή πρακτική για τον γραμματισμό.

- Οι τοπικοί γραμματισμοί φέρνουν τον γραμματισμό πιο κοντά στη ζωή των ανθρώπων, στον τοπικό τους πολιτισμό και στις κοινοτικές τους σχέσεις.
- Οι διαφορετικές κουλτούρες και εθνοτικές ομάδες έχουν και διαφορετική αντίληψη για την έννοια του γραμματισμού (π.χ. σε οικογένειες από το Μπαγκλαντές και την Κίνα που ζουν στη Μ.Βρετανία, ο γραμματισμός σχετίζεται με πρακτικούς σκοπούς, ενώ το βρετανικό εκπαιδευτικό σύστημα προωθεί την ανάγνωση για ψυχαγωγία και ευχαρίστηση).

- Η αναντιστοιχία σχολείου και εθνοτικής ομάδας ως προς τις προσδοκίες και τις πρακτικές για τον γραμματισμό μπορεί να έχει αρνητικά αποτελέσματα για το παιδί, το οποίο εγκλωβίζεται σε δύο εκδοχές της κατάλληλης συμπεριφοράς στον γραπτό λόγο.
- Ο γραμματισμός δεν είναι ένα ξεχωριστό πολιτιστικό γεγονός, αλλά αντανακλά και γενικότερες πρακτικές κοινωνικοποίησης.

- Συνήθως οι πρακτικές κοινωνικοποίησης διαφέρουν από τις προσδοκώμενες χρήσεις της γλώσσας του σχολείου.
- Υπάρχει περίπτωση να προκύψει ασυμφωνία ανάμεσα στα πρότυπα της γλώσσας και του σχολείου.
- Για διαφορετικές πολιτιστικές και εθνοτικές ομάδες αυτή η ασυμφωνία καθιστά το σχολείο μια δύσκολη εμπειρία.
- Οι διαφορές μεταξύ των γλωσσικών μειονοτήτων και της γλωσσικής πλειονότητας πιθανόν να επηρεάσουν την πρόσκτηση της γραφής και της ανάγνωσης στο σχολείο.

- Παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των οικογενειών ως προς τις πρακτικές γραμματισμού με τις οποίες έρχονται σε επαφή τα παιδιά στο σχολείο.
- Ο γραμματισμός μπορεί να κατανοηθεί σε σχέση με τα ευρύτερα κοινωνικοπολιτιστικά συστήματα, τα οποία αντιπροσωπεύει ή αντανακλά.

Η κριτική προσέγγιση του γραμματισμού

- Ο κριτικός γραμματισμός στοχεύει να δείξει στους ανθρώπους πώς να συνεργάζονται στο πλαίσιο ενός συστήματος από τη σκοπιά των ισχυρών.
- Ο κριτικός γραμματισμός αποτελεί εργαλείο απελευθέρωσης από την καταπίεση και ένας τρόπος ενδυνάμωσης των ανθρώπων.

- Ο γραμματισμός μπορεί να εξυπηρετήσει τη διατήρηση του κατεστημένου, τη διασφάλιση της επιρροής και της σκέψης της μάζας από τους ισχυρούς της κοινωνίας.
- Σε αυτό το πλαίσιο, ο γραμματισμός γίνεται αντιληπτός ως προσπάθεια παραγωγής μιας ηγεμονίας στην κοινωνία.
- Με αυτόν τον τρόπο οι ισχυροί διατηρούν τον έλεγχο αυτών που θα μπορούσαν να ανατρέψουν την κοινωνική τάξη ή να προκαλέσουν με δημοκρατικά μέσα τα θεμέλια της εξουσίας τους.

- Ο γραμματισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ενσταλλάξει συγκεκριμένες στάσεις, πεποιθήσεις και σκέψεις
- Για παράδειγμα, στον Καναδά του 19^{ου} αιώνα, ο γραμματισμός χρησιμοποιούταν για δεοντολογικούς και ρυθμιστικούς λόγους.
- Οι μη εγγράμματοι θεωρούνταν επικίνδυνοι για την κοινωνική σταθερότητα, ενώ οι μετανάστες ξένοι και απειλή για την κατεστημένη τάξη.
- Έτσι, η προσπάθεια για άνοδο του επιπέδου του γραμματισμού του πληθυσμού ήταν μια πολιτική κίνηση για τη διατήρηση της θέσης της κυβερνώσας ελίτ.

- Ο τρόπος εκπαίδευσης στη γραφή και στην ανάγνωση που στοχεύει στον έλεγχο και τον περιορισμό δίνει έμφαση στις αναγνωστικές δεξιότητες παρά στην κατανόηση (οι μαθητές δεν επιτρέπεται να κάνουν ερωτήσεις).
- Αυτή η περιοριστική μορφή γραμματισμού συναντάται σε πολλά μέρη του κόσμου.

- Στον αντίποδα βρίσκεται ο κριτικός γραμματισμός, μέσω του οποίου οι άνθρωποι μπορούν να κατανοήσουν την πολιτική εξουσία και δραστηριότητα και να αρχίσουν να εργάζονται συλλογικά για να αλλάξουν την κοινωνία, να ενεργήσουν με τον κατάλληλο τρόπο, να προκαλέσουν, να παραπονεθούν, να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να απαιτήσουν ισότητα στην πρόσβαση και τις ευκαιρίες.

- Με τον κριτικό στοχασμό γύρω από τα κείμενα, τις πληροφορίες και την προπαγάνδα, οι άνθρωποι θα αποκτήσουν μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση, μια επιρροή πάνω στη ζωή τους και τους θεσμούς.
- Έτσι, η απόκτηση δεξιοτήτων γραμματισμού μπορεί να αποτελέσει μια άμεση πολιτική πρόκληση στην ηγεμονική εξουσία των καπιταλιστικών κρατών.

- Στα ριζοσπαστικά προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων κριτικού γραμματισμού, οι μαθητές δημιουργούν μόνοι τους το διδακτικό υλικό αντί να διαβάζουν παθητικά τις πληροφορίες.
- Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να δώσουν τη δική τους ερμηνεία του κειμένου.
- Από την αρχή τα παιδιά θα πρέπει να παρακινούνται να ερμηνεύουν, να συγκρίνουν και να αξιολογούν

- Σε αυτό το πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται αρωγοί αντί πομποί της γνώσης που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση.
- Ο γραμματισμός θεωρείται ως παραγωγή ιδεών που θα πρέπει να διαδοθούν στην κοινωνία.
- Ο αναλφαβητισμός δεν θεωρείται προσωπικό πρόβλημα, αλλά ως κατάσταση που επιβάλλουν ή επιτρέπουν οι ισχυροί.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

- ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΦΑΣΗ: ερωτήσεις σχετικά με το κείμενο
- ΦΑΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ: ερωτήσεις σχετικά με το αν τα παιδιά έχουν βιώσει κάτι ανάλογο με ό,τι διάβασαν στο κείμενο
- ΦΑΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ: το κείμενο αποτελεί την αφορμή για στοχασμό σε κοινωνικά ζητήματα
- ΦΑΣΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ: οι μαθητές προκαλούνται με βάση τις εμπειρίες τους να επιλύσουν ζητήματα και προβλήματα που αντιμετωπίζουν

Βιβλιογραφία

Baker, C. (2001). *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση* (Α. Αλεξανδροπούλου, μετάφραση). Αθήνα: Gutenberg.